

Research Paper

Subject Analysis and Clustering of Educational Administration Articles in Iranian Publications

Mohamad Reza Behrangi¹, Zeinab Izadian^{2*}, Bijan Abdollahi³, Hasan Reza Zeinabadi⁴, Rouhollah khademi⁵

1. Professor, Department of Planning and Educational Development, Kharazmi University, Tehran, Iran
2. PhD student, Kharazmi University, Tehran, Iran
3. Associate professor, Department of Planning and Educational Development Kharazmi University, Tehran, Iran
4. Associate professor, Department of Planning and Educational Development Kharazmi University kharazmi University, Tehran, Iran
5. Assistant Professor, Department of Information Science & Knowledge Studies, Semnan University, Semnan, Iran

Article Info.

Received: 2017/09/22

Accepted: 2018/05/21

Abstract

Background and Objectives: The purpose of this study is to investigate the status of researches in the field of educational administration from the point of view subject, repetitive concepts, rate of growth and methods. Also cluster the articles indexed in the Islamic World Science Citation Center.

Methodology: This research is a descriptive-survey method and using Co-Word analysis, content analysis methods have been used in Scientometric researches the research population is all articles indexed in the Islamic World Science Citation Center in the period 2004-2016. 19 magazines including 2214 articles were reviewed. The title, abstract, and article keywords were extracted. In the first section, in order to comprehensively understand the concepts contained in the articles and their thematic clustering, Keywords came into the Ravar Pre Maps software. Software output is saved as a square matrix with a length of 173 words. The map was tested with various matrix and selected Words repeats at least five times as appropriate. Vosviewer and Net Draw software are used in data analysis. In the second part, in order to determine the method of conducting research and determining the subject's level of research, the title and abstract of the research were studied and classified information was analyzed using Excel software.

Findings: The review of articles showed that the field of educational administration in Iran consists of ten subject clusters; the terms that have the most links in these clusters are university, student, curriculum, higher education, self-efficacy, learning, attitude, effectiveness, students and teachers. The words of managers, achievement, schools, education and technology are also frequent concepts in research. The formation of the subject cluster of higher education, university and student in the analysis of educational management articles shows that there is a great deal of stress between researches in the field of educational administration and higher education management in Iran.

Higher education is one of the main subjects of study in the field of educational administration. The oldest journal that has been indexed in the Islamic World Science Citation Center is the Journal of Educational Innovation in 2004. The number of articles indexed in 2004 is only 25. Over the years, other publications were added to the collection. The average rate of growth of articles during these years is 29.12%, and the highest number of articles related to 2016 with 455 cases. It should be noted that the publications indexed at this database are only part of the publications that publish articles on educational administration in Iran. Educational administration is a broad field of research that forms the core of its studies of learning. The range of topics that you are looking at are micro-issues such as individual and classroom learning, and you'll engage in macro policy-making and planning topics. In addition to educational organizations, educational issues in non-educational organizations also form the subject of studies in this field. After reviewing the title and abstract of the articles indexed in the Islamic World Science Citation Center, articles were categorized into five levels of research. Levels include: micro level, intermediate level, macro level, non-teaching organizations, theoretical and theoretical levels. The review of the articles in this section shows that in 42/60% of the researches, researchers have looked at issues at the mid-level. Teacher and student relationships, the effect of managers' performance on students' and teachers' behavior, Related factors in quality and educational services in schools and universities are categorized in this group. Due to the wide range of topics in this category, it was expected that the researches of this section would receive the largest share of researches. The lowest share of research is related to the study of educational issues in non-educational organizations with 4.74%. Organizations investigated by the researchers are limited to a number of specific organizations such as Iran Khodro, petrochemicals, and Esfahan Steel Company, and the organizational diversity in this sector is very low. Theoretical and review research is ranked fourth in terms of the frequency of research.

Discussion: Reviewing the articles of educational administration in Iranian journals in comparison with the global situation shows that attention to the issue of leadership in global research is very high compared to internal research. This discipline is recognized internationally as educational administration and leadership. In international studies, attention to the issue of leadership in the educational system, is considered as a change in approach to educational issues. Another point that is evident in the research of educational administration field at the international level is to maintain the study boundary of this field with the higher education field, so that the main focus of the studies of educational administration researches is schools. The repetition of the concept of educational Policy making in international researches can be attributed to the attention of scholars to the Educational system macro issues. This issue has not been taken into consideration in Persian studies. In summary, the findings of this study can be summarized as follows: the research conducted in the field of educational administration and leadership in Iran is based more on quantitative methods. There is no systematic and comprehensive view on the issues raised in this area; The products of this field can respond to the needs of society and global developments, requiring a precise and strategic planning in the management and evaluation of research.

Keywords: Educational administration, Scientific Policy, Scientometric Studies, Persian Publications, Islamic World Science Citation Center

*Corresponding author:

Email: izadian@ut.ac.ir

©2019 Published by Shahid Chamran
University of Ahvaz

How to Cite:

Behrang, M., Izadian, Z., Abdollahi, B., Zeinabadi, H., Khademi, R. (2019). Subject Analysis and Clustering of Educational Administration Articles in Iranian Publications. *Journal of Studies in Library and Information Science*, 11(3): 129-150.

فصلنامه

مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، سال یازدهم، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۸

مقاله پژوهشی

بررسی و خوشه‌بندی موضوعی پژوهش‌های حوزه مدیریت آموزشی در نشریات ایرانی

محمدرضا بهرنگی^۱، زینب ایزدیان^۲، بیژن عبدالهی^۳، حسن‌رضا زین‌آبادی^۴، روح‌اله خادمی^۵

۱. استاد گروه مدیریت آموزشی دانشکده مدیریت دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
۲. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
۳. دانشیار گروه مدیریت آموزشی دانشکده مدیریت دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
۴. دانشیار گروه مدیریت آموزشی دانشکده مدیریت دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
۵. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران

اطلاعات مقاله

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۲/۳۱

تاریخ دریافت: ۹۶/۰۶/۳۱

چکیده

هدف: هدف این پژوهش بررسی وضعیت پژوهش‌های حوزه مدیریت آموزشی و شناسایی خوشه‌های موضوعی آن بر اساس مقالات نمایه شده در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام است.

روش‌شناسی: این پژوهش به روش توصیفی-پیمایشی و با استفاده از روش هم‌آیندی واژگان از روش‌های تحلیل محتوا در علم‌سنجی، انجام شده است. جامعه پژوهش، کلیه مقالات نمایه شده در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام در بازه زمانی ۱۳۹۵-۱۳۸۳ است. به منظور تحلیل داده‌ها از نرم افزار راور پریمپ، اکسل، ووس ویور و نت دراو استفاده شده است.

یافته‌ها: نتایج نشان می‌دهد حوزه مدیریت آموزشی در ایران از ده خوشه موضوعی تشکیل شده است، واژه‌هایی که در این خوشه‌ها بیشترین پیوند را به خود اختصاص داده‌اند، عبارتند از دانشگاه، دانش‌آموز، برنامه درسی، آموزش عالی، خودکارآمدی، یادگیری، نگرش، اثربخشی، دانشجو و معلم. واژه مدیران، پیشرفت تحصیلی، مدارس، آموزش و فناوری نیز از مفاهیم پر تکرار در پژوهش‌ها هستند. متوسط نرخ رشد مقالات ۲۹/۱۲٪ است و ۷۶٪ پژوهش‌ها به روش کمی انجام شده است.

نتیجه‌گیری: بررسی‌ها نشان داد موضوع مقالات تنها بخشی از زیر مجموعه حوزه مدیریت آموزشی را پوشش می‌دهد و در موضوعات مورد بحث انباشتگی دانش صورت نگرفته است

کلیدواژه‌ها: مدیریت آموزشی، سیاست‌گذاری علمی، علم-سنجی، پایگاه استنادی علوم جهان اسلام

*نویسنده مسئول: izadian@ut.ac.ir

استناد به این مقاله:

بهرنگی، محمدرضا، ایزدیان، زینب، عبدالهی، بیژن، زین‌آبادی، حسن‌رضا، خادمی، روح‌اله (۱۳۹۸). بررسی و خوشه‌بندی موضوعی

پژوهش‌های حوزه مدیریت آموزشی در نشریات ایرانی مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، ۱۱(۳): ۱۲۹-۱۵۰

مقدمه و بیان مسئله

آموزش و پرورش به عنوان نهاد فرهنگی اجتماعی، نقش اساسی در تربیت نیروی انسانی و فرایند رشد و تعالی کشور ایفا می‌کند به گونه‌ای که آینده کشور در آئینه آموزش و پرورش قابل مشاهده است. هرچند در سه دهه گذشته تلاش‌های وافر و قابل تقدیری از سوی مسئولان و دست‌اندرکاران نظام تعلیم و تربیت برای بهبود و اصلاح نظام آموزشی کشور به عمل آمده، لیکن هنوز آموزش و پرورش با چالش‌های جدی روبرو است و برون‌داد آن در طراز جمهوری اسلامی ایران و پاسخگوی تحولات محیطی و نیازهای جامعه نمی‌باشد. خوشبختانه با درک ضرورت و اهمیت موضوع توسط مسئولان ارشد نظام و آموزش و پرورش سند تحول بنیادین و برنامه راهبردی و دراز مدت برای تحول همه جانبه و پایدار در آموزش و پرورش کشور توسط جمعی از صاحب‌نظران و کارشناسان تعلیم و تربیت تدوین و در تاریخ ۹۰/۹/۷ به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی رسید و برای اجرا به آموزش و پرورش ابلاغ شد.

مدیریت این حرکت بزرگ و سرنوشت ساز باید بسیار هوشمندانه و آگاهانه صورت پذیرد تا در کوتاه‌ترین زمان و با کمترین هزینه بتواند بیشترین بازدهی و اثربخشی را داشته باشد. فیلیپ کومبز^۱ یادآور می‌شود که "اگر قرار است تحولی در عرصه تعلیم و تربیت به وقوع بپیوندد، این تحول و دگرگونی باید از مدیریت آموزش و پرورش آغاز شود" و از آنجا که به تعبیر پیتر دراگر، می‌توانیم با اطمینان قریب به یقین بگوئیم که چالش‌های ما در فرایند تغییر، چالش‌های مدیریتی خواهد بود (دراگر^۲، ۲۰۰۱)، لذا بحث مدیریت آموزشی در تحقق اهداف و چشم‌اندازهای مطرح شده در سند تحول بنیادین از اهمیت و حساسیت خاص برخوردار است.

مبانی نظری و مروری بر پیشینه پژوهش

در سال ۱۸۸۱ اولین دوره برای آموزش مدیران مدارس به وسیله ویلیام تی پاین^۳ نخستین مدیر و پرفسور دانشگاه میشیگان طراحی شد (ویلور و کالبرستون^۴، ۱۹۸۸). در سال ۱۹۴۷ تحت راهنمایی والتر کوکینگ انجمن ملی استادان مدیریت آموزشی با هدف درک بهتر اعضا از مسائل و مشکلات توسعه رهبری در آموزش تأسیس شد (وست پپر و همکاران^۵، ۱۹۸۸). در سال ۱۹۴۷ انجمن آمریکایی مدیران مدارس با هدف استانداردسازی تربیت مدیران آموزشی آغاز به کار کرد و در سال‌های بعد سه کتاب تاریخی مهم تحت عنوان کاربرد تئوری در مدیریت آموزشی، نوشته کولادارسی^۶ و گتزل^۷ (۱۹۵۵)، روابط انسانی در مدیریت مدرسه، نوشته گریفیث^۸ (۱۹۵۶) و رفتار مدیریتی در آموزش و پرورش، نوشته کمپبل^۹ و گریگ^{۱۰} (۱۹۵۷)، را منتشر نمود. این انجمن در سال ۱۹۶۰ در قالب یک کتاب فهرستی از ویژگی‌های حرفه‌ای

- 1 . Philip Coombs
- 2 . Droker
- 3 Payne William T
- 4 . Willower & Culbertson
- 5 . West piper, et al
- 6 Coladarci
- 7 Getzel
- 8 Griffith
- 9 Campbell
- 10 Gregg

مدیران مدارس منتشر نمود که به نظر می‌رسد این کار از جمله اولین تلاش‌ها در زمینه استاندارد کردن رشته تخصصی مدیریت آموزشی بود. در طول دهه ۱۹۶۰ نیز مجلات مدیریت آموزشی شروع به کار کرد (خلخالی، ۱۳۹۴). در سال ۱۹۶۴ مور^۱ تأکید را از جنبه‌های فنی آموزش و پرورش به سوی معلمان و دانش آموزان تغییر داد (مور، ۱۹۶۴). شواهد نشان می‌دهد بسیاری از نوشته‌های اصلی در رشته تخصصی مدیریت آموزشی در همین دهه به نگارش در آمده‌اند. طی دهه هفتاد تئوری‌های مدیریت آموزشی بر روی مدیر به عنوان کنشگر حرفه‌ای متمرکز شدند و این امر را به عنوان یک خروجی حاصل از ترکیب پیچیده تعقل، تجربه و تئوری همراه با چالش‌های میان آنها مد نظر قرار دادند. در واقع اعتقاد بر این بود که عمل، ماده اصلی تئوری است و تعقل مانند پلی تئوری را منسجم می‌کند. در نتیجه تئوری در مدیریت آموزشی، عمق و وسعت دیدی فراتر از تجربه، و یک دانش منسجم به دست می‌دهد، پیش‌داوری‌های فردی و اجتماعی را می‌شکافد و به تجربه وسعت و تازگی می‌بخشد (ویلور و کابیرستون، ۱۹۸۸).

اولین مدل رساله‌ای در رفتار مدیریتی هربرت سایمون، رساله‌ای برجسته در زمینه تئوری مدیریتی است که برگرفته و مدافع اثبات‌گرایی منطقی حلقه وین می‌باشد. دومین مدل کار غیر تکنیکی و قابل فهم‌تر هربرت فیگل است که فرم جدیدتری از تجربه‌گرایی اثبات‌گرایانه و منطقی را شرح داده و آن را برای علوم اجتماعی به کار می‌گیرد. گریفیث و هالپین که هر دو از اعضای اصلی این جنبش بودند، تئوری فیگل را اقتباس کرده و آن را به این صورت مدلسازی کردند که مدیریت آموزشی به عنوان یک علم مجموعه‌ای از پیش‌فرض‌هاست که می‌توان از طریق فرایندهای ریاضی و منطق صوری، مجموعه بزرگی از قوانین تجربی را از آنها استنتاج کرد. بدین وسیله تئوری توصیفی از این قوانین تجربی فراهم می‌آید و حوزه‌های نامتجانس موضوعی که توسط این قوانین تجربی مشخص می‌شوند را هماهنگ می‌نماید (خلخالی، ۱۳۹۴). از دهه ۱۹۷۰ تئوری عمل و عمل‌تئوریک به مدت طولانی موضوع قوی برای بحث در مورد مدیریت آموزشی بود. جنبش تئوری برای مطالعه مدیریت آموزشی وعده یک پایگاه دانش مستحکم داده بود. این که آینده رشته بستگی به توسعه تئوری دارد ایده محوری این دوره است (هولای^۲، ۱۹۹۱). هوی و میسکل (۱۹۹۱) بیان می‌کنند که مسیر دستیابی به دانش قابل تعمیم، فقط می‌تواند از چالش تفکر تحقیق تجربی و نه از درون‌گرایی و تجربه ذهنی عبور کند. گریفیلد در مخالفت با اندیشه رشته مطالعاتی تئوری بنیاد، توضیح می‌دهد که محققان در مدیریت آموزشی از سازمان‌هایی سخن می‌گویند که گویی آنها واقعی هستند، به همین دلیل باید به دنبال اصول علمی و ریاضیاتی محکم برآمد؛ اما وی معتقد بود که نباید فقط یک پارادایم وجود داشته باشد، یعنی وضعیتی که تئوری مدیریت آموزشی فقط محدود بشود به نوع خاصی از سازمان‌ها که در بافت دقیق تعریف شده‌اند (پاپالویس^۳، ۲۰۰۴).

با آغاز دهه ۱۹۸۰ تنوع در زمینه مدیریت مدارس و دانشگاه‌ها ایجاد شد. این امر با جنبشی شروع شد که دیدگاه‌های بیشتری را در این رشته تولید نمود و بازتاب بهتری از رشد تنوع سیستم‌های آموزشی بود. الگوسازی نقش^۴ و مشاوره نقش^۵ محرک اصلی پیشبرد این رشته بودند. تحقیق بر روی تبعیض جنسیتی و نژادی نقطه کانونی دوره‌های آموزشی منابع انسانی مدیریت آموزشی همراه با تلاش برای فراگیر شدن همه صداها و نظرات، برای غنی‌سازی این رشته از پژوهش‌های رهبری

1 Moore

2 . Holy

3 . Papalewis

4 Role Modelling

5 Role Mentoring

بود (شیکشفت^۱، ۱۹۸۸). در سال ۱۹۸۹ هیأت سیاسی ملی برای مدیریت آموزشی^۲ در آمریکا به وجود آمد، که هدف آن اصلاحات عمیق‌تر در این رشته و توسعه جایگاه سیاسی برای دست‌اندرکاران و نمایندگی‌های آن بود. توصیه‌های این هیأت برای برنامه‌های رشته مدیریت آموزشی عبارت بودند از تحلیل و بررسی:

۱. تأثیرات اجتماعی و فرهنگی در آموزش و پرورش

۲. فرآیندهای تدریس و یادگیری و بهبود مدرسه

۳. تئوری سازمانی

۴. روش‌شناسی‌های مطالعات سازمانی و تجزیه و تحلیل سیاسی

۵. فرآیندها و کارکردهای رهبری و مدیریت

۶. مطالعات سیاسی و سیاست‌های آموزشی

۷. اخلاقیات و ابعاد اخلاقی امور آموزشگاهی

طی دهه ۱۹۹۰ بیشترین انتقادات مربوط به عدم پایه و اساس جدی برای مدیریت آموزشی است و صاحب‌نظران متعددی از جمله گرینفلد، گریفیث، مورفی، سرجیوانی اذعان می‌کنند که در ارائه و معرفی چیزی که حرفه خوانده شود شکست خورده‌اند و بیان می‌کنند که تاریخ مدیریت آموزشی در مقایسه با دیگر مشاغل مانند پزشکی و حقوق از لحاظ استانداردها، برنامه‌ها، محتواها و فرآیندهای آموزشی، محدود است (مک کارتی^۳، ۱۹۹۹).

توسعه سیستم‌های متنوع عرضه آموزش و تغییر در پارادایم مدیریت آموزشی، مهمترین شاخصه دوران معاصر است. شاید منحصر به فردترین ویژگی این دوران، تلاطمی است که در امپراطوری سیستم‌های آموزشی در حال وقوع است. از یک سو یادگیری ناهمگام^۴ قدرت سنتی مدیریت آموزشی را به چالش کشیده است و از سوی دیگر شکاف‌های مهارتی و اطلاعاتی ناشی از انفجار دانش و تکنولوژی، نقش مدیریت آموزشی را در رهبری مؤثر فرایند مداخلات آموزشی برای توانمندسازی افراد و کاهش این شکاف‌ها برجسته‌تر ساخته است (خلخالی، ۱۳۹۴).

اولین بررسی‌های سیستماتیک پژوهش‌های حوزه مدیریت و رهبری آموزشی به سال‌های دهه ۱۹۸۰ برمی‌گردد (هالینگر، ۲۰۱۴). کمپبل در بررسی که بر روی تولیدات علمی مدیریت آموزشی در یک دوره ۱۵ ساله انجام داد، نشان می‌دهد که تولیدات منتشر شده در این حوزه طیف وسیعی از موضوعات را شامل می‌شود و همگرایی کمی بین این تولیدات وجود دارد (کمپبل^۵، ۱۹۷۹). اریکسون در بررسی پژوهش‌های این حوزه یادآور می‌شود که پیشرفت‌های تئوریک رشته مدیریت آموزشی تنها در موضوعاتی مانند اثربخشی مدارس که دارای پژوهش‌هایی نظام‌مند و برنامه‌ریزی شده هستند، اتفاق افتاده است (اریکسون^۶، ۱۹۷۹).

هالینگر (۲۰۱۳) در مطالعات متعددی که به بررسی روند تحقیقات مدیریت و رهبری آموزشی در کشورهای آسیایی پرداخته است، نشان داد که مقالات این حوزه از لحاظ کمی و کیفی در وضعیت مناسبی نیست. حجم تولیدات علمی به

1 . Shakeshaft

2 National Policy Board for Educational Administration (NPEA)

3 . McCarty

4 Asynchronous learning

5 . Campbell

6 . Erickson

نسبت کشورهای آسیایی کم است و توزیع دانش در مناطق مختلف نامتوازن است. تحلیل استنادی مقالات نشان می‌دهد مقالات آسیایی سهم کمی از استنادات را به خود اختصاص داده‌اند؛ بررسی محتوایی مقالات نشان از عدم بلوغ و پختگی مدیریت و رهبری آموزشی در آسیا دارد و همین حجم از انتشارات هم تا حد زیادی بازتاب ادبیات غربی است. با این که حدود ۳۰ سال از شروع کار محققان مدیریت آموزشی در کشورهای آسیایی می‌گذرد اما هنوز در نظریه پردازی متناسب با زمینه‌های فرهنگ بومی، موفق نبوده‌اند (والکر و دیموک، ۲۰۰۲). هر چند که وضعیت پژوهش‌ها به ویژه در بخش کیفی در سال‌های اخیر بهتر شده است اما تقویت جایگاه رشته مدیریت و رهبری آموزشی نیازمند بررسی اساسی تحقیقات این حوزه در کشورهای مختلف است (هالینگر، ۲۰۱۴).

بعد از انقلاب اسلامی رشته مدیریت آموزشی ابتدا در دانشگاه تربیت معلم وقت (دانشگاه خوارزمی موجود) در حد کارشناسی و ارشد راه‌اندازی شد. سپس دکتری این رشته در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تأسیس گردید. بعد از آن گروه‌های آموزشی در دانشگاه‌های متنوع دولتی، آزاد و غیرانتفاعی تأسیس شد. اما تا این زمان، کمتر تحول چشمگیری در مؤلفه‌ها و عناصر آن قابل ملاحظه است. هر چند تاکنون در شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت علوم و تحقیقات و فن آوری تلاش‌های بسیاری برای تدوین و اعتلای محتوا و دروس رشته مدیریت آموزشی به عمل آمده است، با گذشت بیش از سه دهه از تأسیس این رشته در کشور و رشد چشم‌گیر آموزش عالی، مؤسسات آموزشی، فارغ-التحصیلان، اعضای هیأت علمی و دانشجویان رشته مدیریت آموزشی، دستاوردهای آن هنوز جوابگوی نیاز سازمان‌های آموزشی و جامعه نیست (بهرنگی، ارتباط شخصی، ۱۰ دی ماه ۱۳۹۴).

صمدزاده (۱۳۹۲) در پژوهشی که به بررسی وضعیت مدیریت آموزشی از دیدگاه استادان دانشگاه آزاد آذربایجان انجام داد بیان می‌کند حدود نیمی از پاسخ‌دهندگان، مدیریت آموزشی را علم اجتماعی میان‌رشته‌ای می‌دانند. بیشتر افراد شرکت‌کننده در پژوهش معتقدند فعالیت‌های علمی انجام گرفته در این رشته تکراری است و پژوهشگران کمتر از رویکردها و موضوعات جدید استفاده می‌کنند؛ کیفیت تحقیقات در این حوزه پایین است و غالب موضوعات پژوهشی صرفاً با تقلید از پژوهش‌های غربی صورت می‌گیرد و با ادامه این روند، مسائل و مشکلات مربوط به آموزش و پرورش کشور مورد غفلت واقع می‌شود و پژوهش‌های انجام گرفته با مسائل واقعی جامعه هم‌خوانی ندارد. نویسنده بیان می‌کند رویکرد پوزیتیویستی بر پژوهش‌ها حاکم است و بیشتر پژوهش‌ها به دلیل اینکه به لحاظ زمانی با صرفه‌تر و از لحاظ روشی و دستیابی به نتایج آسان‌تر است، به روش‌های کمی انجام می‌گیرد.

عباس‌پور (۱۳۹۲) در مقاله‌ای که تحت عنوان از سپهر نظر تا حوضیض عمل در مدیریت آموزشی نگاشت بیان نمود "در شرایط کنونی جامعه نه تنها بین نظریه و عمل مدیریت آموزشی شکاف عمیقی به چشم می‌خورد، بسیاری از نظریات، ایده‌ها و تجارب ساختاریافته و یا شهودی صاحب‌نظران، که آگاهانه یا ناآگاهانه در محتوای آموزشی و پژوهشی این رشته مطرح است از نظر ساختار، محتوا و زمینه دچار بحران هویت است". بسیاری از مشکلات این رشته در پاسخگویی به نیازهای جامعه و سازمان‌های آموزشی ریشه در فقر نظریه‌ای دارد. تغییرات مداوم در برنامه‌ها، محتوا و روش‌های آموزش، ضرورت اتخاذ رویکرد پژوهشی منسجمی را می‌طلبد تا با دقت نظر ویژه، درک مناسبی از چالش‌های عملی مدیریت آموزشی به دست آید و بر بنیان تفکر سیستمی و راهبردی، سازوکار مناسب برای تمهیدات مؤثر رشته‌ای به کار گرفته شود.

رحیمی (۱۳۹۰) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود به ارزیابی کیفی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه تربیت معلم که در طی سال‌های ۸۹-۸۰ نگاشته شده، پرداخت. وی با روش توصیفی-تحلیلی ۵۷ پایان‌نامه را در با هفده شاخص در هفت بخش مدخل، کلیات، ادبیات، روش، یافته‌ها، نتیجه‌گیری و منابع مورد بررسی قرار داد. نتایج نشان داد پایان‌نامه‌ها، در مؤلفه‌های مورد بررسی در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارند.

نوه ابراهیم و ریاحی نیا (۱۳۹۰) در پژوهشی به بررسی ۱۲۰ پایان‌نامه رشته مدیریت آموزشی دانشگاه تربیت معلم طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰ به روش تحلیل استنادی پرداختند. پایان‌نامه‌ها از بعد استفاده از منابع مختلف، منابع پرستاد و پراکنده موضوعی مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج پژوهش نشان داد علی‌رغم این که نشریات دربردارنده مطالب جدیدتر و متنوع‌تری است اما دانشجویان در پایان‌نامه‌های خود از کتاب بیشتر از نشریات استفاده کرده‌اند. پر استنادترین منبع فارسی فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش و پر استنادترین منبع به زبان انگلیسی The Learning Organization بوده‌اند. تنها ۳۷/۱۶٪ منابع استفاده شده روزآمد بودند و نیز اغلب پایان‌نامه‌ها دارای موضوعات تکراری بودند.

با ظهور و توسعه روش‌های علم‌سنجی، تحول عظیمی در بررسی دامنه موضوعی و سیر تحول پژوهش‌ها رخ داد. این بررسی‌ها که در گذشته به شکل دستی و با صرف زمان بسیار اتفاق می‌افتاد امروزه با وجود پایگاه‌های علمی و نرم‌افزارهای علم‌سنجی با دقت زیاد و در زمان کم امکان‌پذیر است. یکی از ایراداتی که به پژوهش‌های علم‌سنجی گرفته می‌شود این است که این پژوهش‌ها به جنبه کمی تولید علم می‌پردازد. اما در پاسخ به این ایراد باید گفت توسعه روش‌ها و شاخص‌های علم‌سنجی باعث شده است که روند تولید علم از ابعاد گوناگونی بررسی شود و اطلاعات دقیق‌تری در اختیار پژوهشگران قرار دهد و از طرفی چنانچه مطالعات علم‌سنجی در کنار پژوهش‌های کیفی قرار گیرد اطلاعات مفیدی در اختیار سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان قرار می‌دهد.

اهمیت علم‌سنجی در سیاست‌گذاری علمی به اندازه‌ای زیاد است که افرادی همچون بک^۱ در همان نخستین دهه‌های رواج واژه علم-سنجی بیان کردند که علم‌سنجی قادر است به توازن میان بودجه و هزینه‌های جاری اقتصادی کمک کند و کارایی تحقیقات را افزایش دهد (سن گویتا، ۱۳۷۶).

وجود پایگاه‌های اطلاعاتی جامع به زبان انگلیسی از جمله نمایه‌های استنادی وب آو ساینس و امکان استفاده خروجی این پایگاه در نرم‌افزارهای علم‌سنجی باعث شده است پژوهش‌های زیادی در حوزه‌های مختلف دانش در داخل و خارج کشور انجام گیرد. در ذیل نمونه‌ای از پژوهش‌هایی که در زمینه‌های مرتبط با مسائل آموزشی با استفاده از روش‌های علم‌سنجی انجام شده، آورده شده است.

کونر^۲ (۲۰۱۲) با بررسی تحقیقات آموزشی که در بین سال‌های ۲۰۱۱-۱۹۸۰ در قالب مقاله، نقد کتاب و سرمقاله^۳ در پایگاه استنادی وب آو ساینس، نمایه شده بود، بیان می‌کند، رفتار خواندن در کودکان، آموزش پزشکی، یادگیری، فرایندهای تدریس و سوء مصرف الکل از عناوین پرتکرار در مقالات هستند. نتایج پژوهش وی نشان می‌دهد ۲۰ نویسنده اول هر کدام بین ۷۲ تا ۱۷۲ مقاله منتشر کرده‌اند، یعنی در مجموع ۱/۲٪ کل تولیدات علمی توسط این ۲۰ نویسنده انجام شده است. کشور آمریکا با ۶۱/۷٪ بیشترین تولیدات این حوزه را به خود اختصاص داده است و کشورهای انگلیس، کانادا،

1 Bek

2 Konur

3 Proceedings Papers

استرالیا و هلند در رتبه‌های بعدی قرار دارند. ۵ موسسه پر تولید متعلق به کشور آمریکا هستند و دانشگاه ویسکانسین^۱ در صدر این مؤسسات قرار دارد. ۹۷/۳٪ پژوهش‌ها به زبان انگلیسی است و زبان‌های آلمانی و اسپانیایی در رتبه‌های بعدی هستند. تحقیقات مربوط به حوزه توانبخشی با ۱۱/۸۳٪ بیشترین پژوهش‌ها را شامل می‌شود و روانشناسی، پژوهش‌های حوزه سلامت و زبانشناسی در رده‌های بعدی قرار گرفته‌اند. در مجموع کونر خاطر نشان می‌کند تحقیقات آموزشی ماهیت بین‌رشته‌ای دارد و میزان رشد مقالات بعد از سال ۲۰۰۴ حدود دو برابر شده است.

نظرزاده زارع و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی و مقایسه تولیدات علمی ایران در حوزه تعلیم و تربیت با کشورهای رقیب خاورمیانه (ترکیه، مصر، عربستان، پاکستان و رژیم صهیونیستی)، بر اساس مقالات نمایه شده در پایگاه وب آو ساینس بین سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۲ پرداختند. پژوهشگران بررسی خود را در هفت گرایش این رشته یعنی آموزش عالی، مدیریت آموزشی، برنامه‌ریزی آموزشی، برنامه‌ریزی درسی، آموزش بزرگسالان، تکنولوژی آموزشی و تحقیقات آموزشی انجام دادند. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان داد، کل تولیدات ایران در این حوزه ۱۰۴۶ مقاله است. گرایش آموزش عالی با ۵۲۹ مقاله رتبه نخست و آموزش بزرگسالان، تحقیقات آموزشی و مدیریت آموزشی به ترتیب با ۱۶۴، ۱۲۰ و ۸۱ مورد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. کشور ترکیه با ۲۰۷۳ مقاله رقیب اصلی ایران در منطقه است. در مجموع در طی ۱۰ سال گذشته روند تولیدات علمی ایران در تمامی گرایش‌ها رشد صعودی داشته است. البته مسأله‌ای که در این پژوهش باید مورد نظر قرار گیرد اینست که پژوهشگران به منظور گردآوری داده‌ها با استفاده از جستجوی پیشرفته نام هر رشته را به عنوان کلید واژه جستجو انتخاب کردند؛ به طور مثال برای بازیابی مقالات مدیریت آموزشی کلید واژه Educational Management or Educational Administration را وارد نمودند، بدین ترتیب به نظر می‌رسد بخشی از مقالات که مرتبط با حوزه مدیریت آموزشی است اما نویسنده، این کلید واژه را در مقاله خود به کار نبرده است، از دامنه جستجو حذف شده‌اند. البته احتمال عدم بازیابی مقالات مرتبط در رشته‌هایی نظیر آموزش عالی با چنین شیوه جستجو کمتر است.

رسته مقدم، عباسپور و جلالی دیزجی (۱۳۹۵) با تحلیل استنادی پژوهش‌های حوزه مدیریت و رهبری آموزشی که در پایگاه استنادی وب آو ساینس در طی سال‌های ۲۰۱۵-۱۹۰۰ نمایه شده بود، نشان دادند که تعداد ۹۳۸۵ مدرک توسط ۱۴۹۹۴ نویسنده در قالب‌های متنوع تولید شده است که در این بین مقالات پژوهشی با بیشترین میزان تولیدات نسبت به سایر مدارک در صدر قرار دارد. نامه انجمن معلمان که از سال ۱۹۰۰ در آمریکا منتشر می‌شود به عنوان قدیمی‌ترین نشریه این حوزه در جهان شناخته می‌شود و فصلنامه مدیریت آموزشی به عنوان معتبرترین نشریه شناخته می‌شود. پژوهش آن‌ها نشان داد از مجموع ۲۱۶۸۱۵ عبارت به کار رفته در آثار جهانی کلمه مدرسه در حالت مفرد و جمع، آموزش و پرورش در حالت اسم و صفت، سیاست‌گذاری، رهبری، بهسازی، مدیریت، یادگیری، اداره امور و پژوهش از موارد پرتکرار هستند. همچنین نویسندگان در بررسی وضعیت جهانی این رشته بیان می‌کنند، این رشته پس از طی مراحل انفعال، زایش نظری و بلوغ طی سال‌های ۲۰۰۰-۱۹۰۰، اکنون با بیشترین میزان تولیدات علمی یعنی ۶۴/۷۵ درصد کل تولیدات از زمان پیدایش تاکنون، در مرحله توسعه به سر می‌برد.

نبود پایگاه جامع داخلی و نرم‌افزارهایی که به راحتی بتوان بر اساس آن نقشه علمی ترسیم نمود، باعث شده فرایند پژوهش در مورد تحلیل، بررسی و ترسیم ساختار علمی تولیدات داخلی زمان‌بر باشد و پژوهش‌های اندکی در این زمینه نگاشته شود که در ذیل به بخشی از آن‌ها اشاره می‌گردد:

عابد جعفری و حسین‌زاده (۱۳۹۱) به منظور تدوین نقشه دانش اخلاق مدیریت و سازمان در ایران، مقالات ایرانی این حوزه را به روش تحلیل هم‌آیندی واژگان تحلیل نمودند و پس از تهیه ماتریس هم‌رخدادی و خوشه‌بندی مقالات نشان دادند که این حوزه از شش خوشه موضوعی شامل اخلاق، اخلاق کار، کدهای اخلاقی، اخلاق مدیریت، اخلاق سازمانی و عدالت توزیعی تشکیل شده است.

ناصری جزه و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی با بررسی ۱۶۰۰ چکیده مقاله به زبان فارسی در طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۹، با استفاده از روش تحلیل هم‌آیندی واژگان نقشه علمی حوزه مدیریت فناوری اطلاعات را ترسیم نمودند. آن‌ها ابتدا کلید واژه‌های مربوطه را به روش دستی استخراج نمودند و پس از یک‌دست‌سازی و حذف کلماتی که از جنس مفاهیم نبودند ۱۰۶ واژه را به عنوان مفاهیم اصلی انتخاب کردند. سپس برای کاهش تعداد مفاهیم به دسته‌بندی کلید واژه‌ها پرداختند. در نهایت با استفاده از نرم افزار ووس و یور نقشه علمی حوزه مدیریت فناوری در ایران را ترسیم نمودند. بر اساس نقشه حاصل از مطالعه آن‌ها تحقیق و توسعه، نوآوری، مدیریت دانش، سیاست‌گذاری صنعتی، تجاری سازی فناوری، سیاست‌گذاری علم و فناوری پر کاربردترین موضوعات در دانش مدیریت فناوری در ایران هستند.

احمدی، سلیمی و زنگی‌ش (۱۳۹۲) به بررسی کلیه بروندادهای علمی حوزه ادبیات تطبیقی در ایران بر اساس تحلیل هم‌واژگانی متون پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد بیش از ۵۰ درصد مدارک تولید شده در قالب مقالات نشریات این رشته هستند و بعد از آن پایان‌نامه‌های دانشجویی با ۲۳/۳۸ درصد در رتبه بعدی قرار دارد. نرخ رشد انتشارات این حوزه ۱۵/۳۴ درصد و رشد تولیدات علمی در سال ۱۳۹۰ به بالاترین میزان خود رسیده است. مشارکت ۱۲۹ مجله در انتشار ۷۲۹ مقاله این رشته نشان می‌دهد پراکندگی انتشار مقالات در این حوزه زیاد است. همچنین تحلیل روابط میان-رشته‌ای ادبیات تطبیقی نشان داد که این حوزه زمینه پژوهش‌های ۵۶ حوزه و رشته علمی است و در این بین رشته زبان و ادبیات فارسی به خاطر ماهیت آن در سطح بسیار بالایی عجین است. این حوزه از ۱۹ خوشه موضوعی شکل گرفته است، بیشتر مفاهیم در مقایسه ادبیات فارسی و عربی بوده است. نقشه به دست آمده متراکم است که این مطلب نشان‌دهنده ارتباط زیاد مفاهیم با یکدیگر است.

توکلی‌زاده راوری و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی مقالات فارسی نمایه شده در پایگاه استنادی علوم ایران در زمینه ازدواج و طلاق با استفاده از روش هم‌آیندی واژگان پرداختند. تحلیل محتوا در این پژوهش بر اساس کلیدواژه نویسندگان مقالات صورت گرفت. ماتریس مقارن هم‌رخدادی برای انتقال داده‌های به سایر نرم‌افزارهای علم‌سنجی توسط نرم افزار راور ماتریس تهیه شد. نتایج خوشه‌بندی نشان داد که غالب خوشه‌های ازدواج با موضوعات اجتماعی و روانشناختی مرتبط است و در خوشه‌های طلاق، موضوعات روانشناختی و حقوقی جایگاه ویژه‌ای دارد.

جامع‌ترین پژوهشی که در میان پژوهش‌های داخلی مشاهده شد پژوهش عصاره و همکاران (۱۳۹۶) است که با روش هم‌آیندی واژگان و تحلیل شبکه‌های اجتماعی به ترسیم ساختار دانش حوزه علم‌سنجی ایران، بررسی الگوهای نوظهور و تعیین نرخ رشد مفاهیم این حوزه پرداختند. نویسندگان در این مقاله به روش متن‌کاوی خودکار و از طریق پالایه‌های زبانی، واژگان را از حالت تک واژه درآورده به بر مبنای روابط معنایی، کلید واژگان مفهومی ساختند. بررسی مفهومی حوزه علم‌سنجی و نتایج این پژوهش نشان داد ساختار مفهومی حوزه علم‌سنجی در طول زمان دچار تغییرات عمده‌ای شده است. حدود ۲۸۰ مفهوم استفاده شده در دو دهه اول در دهه‌های بعدی تکرار نشده‌اند و در طی ۱۳ سال ۱۶۰۰ مفهوم جدید به حوزه اضافه شده است. بررسی مفاهیم پرکاربرد در این حوزه نشان داد مفاهیم ارزیابی تولیدات علمی، تحلیل

استنادی، ارزیابی مجلات، ارزیابی علم و فناوری، بهره‌گیری از سه پایگاه اطلاعاتی WOS، ISI، Scopus، ضریب تأثیرات مجلات و خوداستنادی از جمله پرکاربردترین مفاهیم این حوزه‌اند که این مسأله نشان‌دهنده غلبه رویکرد کمی بر کیفی در طی سال‌های پژوهش علم‌سنجی در ایران است.

در طی سال‌های حضور مدیریت آموزشی در ایران، پژوهش‌های متعددی انجام گرفته و نتایج آن نیز در قالب کتاب، پایان‌نامه، مقالات نشریات علمی/پژوهشی کشور، همایش‌ها و کنفرانس‌های داخلی و بین‌المللی منتشر شده است؛ اما تاکنون پژوهشی که در حجم گسترده به بررسی آثار منتشر شده حوزه مدیریت و رهبری آموزشی پردازد انجام نگرفته است. پژوهش‌های انجام گرفته در این زمینه در چند مورد مربوط به بررسی پایان‌نامه‌های رشته مدیریت آموزشی و در مواردی ناظر به فضای کلی حاکم بر پژوهش‌های حوزه مدیریت آموزشی است و پژوهش‌های نشریه یا مقطع زمانی خاصی مد نظری نیست. این پژوهش قصد دارد با بررسی مقالات منتشر شده در نشریات فارسی با بهره‌گیری از روش‌های علم-سنجی به بازتابی بر روندهای علمی این حوزه در کشور کمک کند. برای دستیابی به این هدف در پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به سؤالات ذیل هستیم:

۱. خوشه‌های موضوعی حوزه مدیریت آموزشی بر اساس مقالات منتشر شده در پایگاه استناد علوم جهان اسلام کدام است؟
۲. موضوعات پرکاربرد حوزه مدیریت آموزشی کدام است؟
۳. نرخ رشد مقالات طی سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۴ چه میزان است؟
۴. پژوهشگران از چه روش‌های آماری در نگارش و تولید مقالات خود استفاده کرده‌اند؟
۵. دامنه موضوعی مقالات کدام یک از سطوح مطرح در حوزه مدیریت آموزشی را پوشش می‌دهد؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش به روش توصیفی-پیمایشی و با استفاده از روش هم‌آیندی واژگان که از روش‌های تحلیل محتوا در علم‌سنجی است، انجام شده است. از جمله روش‌های علم‌سنجی، خوشه‌بندی بر اساس "هم‌آیندی واژگان" است. از طریق هم‌رخدادی کلمات آمده در عنوان، چکیده یا متن مدارک می‌توان روابط مفهومی میان متون و مدارک حوزه‌های علمی را شناسایی و بررسی کرد. تحلیل هم‌آیندی واژگان فن تحلیل محتوایی است که الگوی هم‌رخدادی جفت واژه‌ها یا عبارات در مجموعه‌ای از متون را جستجو می‌کند تا به روابط ایده‌ها در حوزه‌های موضوعی دست یابد (هی، ۱۹۹۹). تحلیل هم‌آیندی واژگان بر این فرض استوار است که حوزه‌های پژوهشی را می‌توان بر اساس الگوهای به کارگیری واژگان در انتشارات توصیف کرد (نف و کورلی، ۲۰۰۹). کلمات کلیدی که برای توصیف محتوای یک مقاله به کار می‌رود، سازه-های حوزه‌های پژوهشی هستند. یک خوشه واژگانی می‌تواند به عنوان یک ساختار از موضوعات پژوهشی شناخته شود (کالیک^۱، ۲۰۰۰). در این روش با شناسایی موضوعات پر تکرار، موضوعات پژوهشی حوزه‌های علمی مشخص می‌گردد (لیدسدروف و ولبرز^۲، ۱۹۹۲). روش هم‌آیندی واژگان توسط کالون، کورتیال و ترنر در دهه ۱۹۸۰ توسعه پیدا کرد (ریپ و کورتیال^۳، ۱۹۹۴). این رویکرد بر سه فرض استوار است:

۱. واژگان استفاده شده در متون علمی به دقت توسط نویسندگان انتخاب می‌شوند.

1 Neff & Corley

2 Cahlik

3 Leydesdorff, & Welbers

4 Rip & Courtial,

۲. استفاده از واژگان مختلف در متن، لازمه وجود برخی روابط غیر جزئی بین آن واژه‌هاست.
۳. تکرار هم‌رخدادی‌های واژه‌ها در متون توسط نویسندگان مختلف، بدین معنی است که روابط بین این واژه‌ها، در حوزه علمی که مورد مطالعه واقع می‌شوند، اهمیت دارد (میلوجویک، ۲۰۰۹ به نقل از عصاره، سهیلی و منصور، ۱۳۹۴).
- جامعه پژوهش حاضر، مقالات نشریات علمی فارسی در حوزه مدیریت آموزشی در بازه زمانی ۱۳۸۳-۱۳۹۵ است که در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام نمایه شده است. بدین منظور تمامی ۱۹ مجله نمایه شده شامل ۲۲۱۴ مقاله مورد بررسی قرار گرفت. عنوان، چکیده و کلید واژه مقالات به صورت دستی استخراج شد. به منظور تحلیل داده‌ها از نرم افزار راور پریمپ^۱، اکسل، ووس ویور^۲ و نت دراو^۳ استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش:

سؤال اول: خوشه‌های موضوعی حوزه مدیریت آموزشی بر اساس مقالات منتشر شده در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام کدام است؟

به منظور درک کلی مفاهیم مطرح شده در مقالات و خوشه‌بندی موضوعی آن‌ها، کلیدواژه مقالات پس از یک‌دست سازی وارد نرم‌افزار راور پریمپ شد. خروجی نرم‌افزار در قالب ماتریس مربعی به طول ۱۷۳ واژه ذخیره شد. پس از ترسیم نقشه با ماتریس‌های مختلف، تکرار حداقل پنج مرتبه به عنوان وضعیت مناسب انتخاب گردید. بعد از آن ماتریس به دست آمده جهت ترسیم نقشه و تحلیل‌های بعدی وارد نرم‌افزار نت‌دراو ووس ویور گردید. ارتباط کلید واژه‌های استفاده شده در نقشه شماره ۱ نشان داده شده است.

1. Ravar PreMap
2. Vosviewer
3. Net draw

همان‌طور که شکل نشان می‌دهد، خوشه شماره ۱ با ۲۹ واژه متراکم‌ترین خوشه و خوشه شماره ۱۰ با هفت واژه دارای کم‌ترین مفاهیم است. هر رنگ نشان دهنده یک خوشه و اندازه هر گوی نشان‌دهنده میزان فراوانی آن واژه است. ارتباط یک واژه با واژه‌های دیگر توسط خطوط رنگی در شکل مشخص است. واژه‌های هر خوشه به تفکیک در جدول شماره ۱ آورده است.

جدول ۱: خوشه‌بندی کلیدواژه‌های مقالات فارسی

ردیف	نام خوشه	کلید واژه
۱	خوشه اول	سرمایه اجتماعی، سرمایه فکری، سلامت سازمانی، عدالت سازمانی، فرسودگی شغلی، کارکنان، کیفیت زندگی کاری، مدارس، مدارس غیر انتفاعی، مدیریت، مدیریت دانش، مشارکت، نیروی انسانی، هوش سازمانی، هوش هیجانی، یادگیری سازمانی، اعتماد، بهره‌وری، تصمیم‌گیری، تعهد سازمانی، توانمندسازی روانشناختی، توانمندسازی، توانمندسازی کارکنان، جوسازمانی، دانشگاه، رضایت شغلی، رفتار شهروندی، رهبری تحولی، سازمان یادگیرنده، سبک رهبری
۲	خوشه دوم	عملکرد تحصیلی، فراشناخت، فنی و حرفه‌ای، مقطع راهنمایی، نرم‌افزار آموزشی، هنرستان، هوش چندگانه، یادگیری خود تنظیم، یادگیری خودراهبر، یادگیری مشارکتی، ارزیابی عملکرد، اعتباریابی، الگوی تدریس، الگوی مدیریت بر آموزش، انگیزش، آموزش الکترونیک، پیش دبستانی، پیشرفت تحصیلی، توسعه، اخلاقیت، آموزش علوم، دانش آموز، دوزبانه، ریاضی، زیست‌شناسی، سبک یادگیری، سخنرانی،
۳	خوشه سوم	علوم تجربی، کتاب درسی، مدیریت زمان، مقطع دبستان، ارزشیابی، مهارت‌های اجتماعی، مهارت‌های زندگی، ارزیابی، آموزش، برنامه درسی، برنامه‌ریزی، برنامه‌ریزی درسی، تحلیل محتوا، تعلیمات اجتماعی، حل مسئله، خودتنظیمی، راهنمایی، زبان انگلیسی
۴	خوشه چهارم	طراحی آموزشی، کارشناسی ارشد، کیفیت، کیفیت خدمات، کیفیت خدمات آموزشی، مدیریت کلاس، ویژگی‌های شخصی، هیأت علمی، امکان‌سنجی، برنامه درسی پنهان، تجارب، آموزش ضمن خدمت، تفکر انتقادی، آموزش عالی، دانشجو، دانشگاه آزاد، دانشگاه شاهد، آموزش مجازی، روش تدریس
۵	خوشه پنجم	عوامل فردی، عوامل محیطی، فناوری اطلاعات، فناوری اطلاعات و ارتباطات، مدارس هوشمند، معادلات ساختاری، نظام آموزشی، نوآوری، یادگیری الکترونیک، آموزش از راه دور، اهداف پیشرفت، پیام نور، خودکارآمدی، راهبردهای فراشناختی، راهبردهای یادگیری، روانشناختی، ساختار سازمانی
۶	خوشه ششم	شایستگی، فلسفه، فناوری، ارتباطات، گروه آموزشی، محتوای برنامه درسی، محیط یادگیری، هدف، یادگیری، اسلام، اطلاعات، ایران، بحث گروهی، تدریس، تربیت شهروندی، تعلیم و تربیت، چالش
۷	خوشه هفتم	علوم انسانی، ارزش، مقطع متوسطه، منبع کنترل، والدین، هویت ملی، استرس شغلی، اضطراب، جنسیت، جهانی شدن، دختران، رشته تحصیلی
۸	خوشه هشتم	عملکرد، اثربخشی، مدیریت آموزشی، موانع، مهارت، نگرش، ارزشیابی توصیفی، برنامه‌ریزی آموزشی، پژوهش، دانش
۹	خوشه نهم	کارآفرینی، کشاورزی، اشتغال، اصفهان، انگیزه، پیشرفت، دانش‌آموختگان، دانشجویان
۱۰	خوشه دهم	صلاحیت‌های حرفه‌ای، ادراک، معلمان، انگیزش، توسعه حرفه‌ای، دبیران، سبک تفکر

سؤال دوم: موضوعات پرکاربرد حوزه مدیریت آموزشی کدام است؟

بررسی مقالات حوزه مدیریت آموزشی طی سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۵ نشان داد واژه‌های دانش آموز، دانشگاه، آموزش عالی، به ترتیب با ۵۷۰، ۳۹۸، ۳۸۸ تکرار، بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند. جدول شماره ۲ فراوانی ۱۵ واژه برتر را نشان می‌دهد.

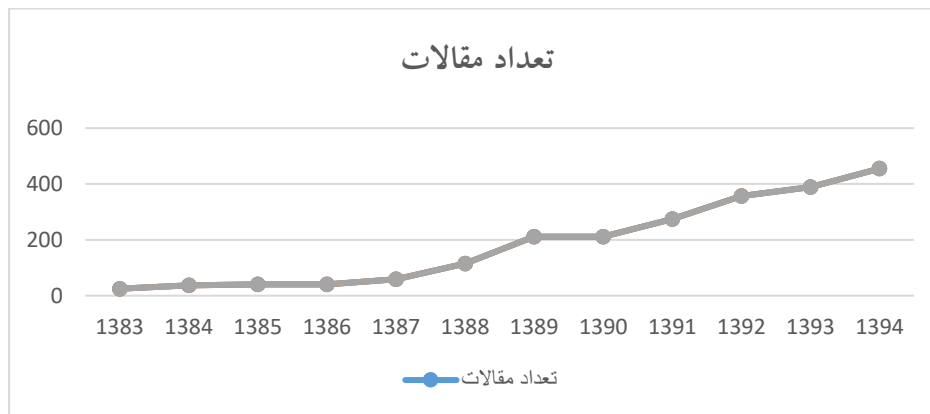
جدول ۲: فراوانی کلید واژه‌های فارسی

ردیف	کلید واژه	فراوانی
۱	دانش آموز	۵۷۰
۲	دانشگاه	۳۹۸
۳	آموزش عالی	۳۸۸
۴	پیشرفت تحصیلی	۳۳۴
۵	برنامه درسی	۳۲۶
۶	مدیران	۲۸۶
۷	معلمان	۲۸۶
۸	یادگیری	۲۷۰
۹	دانشجو	۲۳۴
۱۰	مدارس	۲۱۶
۱۱	آموزش	۲۱۴
۱۲	آموزش و پرورش	۱۹۰

۱۳	هیأت علمی	۱۸۶
۱۴	فناوری	۱۱۷
۱۵	ارزشیابی	۱۴۶

سؤال سوم: نرخ رشد مقالات طی سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۴ چگونه است؟

قدیمی‌ترین نشریه‌ای که در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام نمایه شده است، مجله نوآوری‌های آموزشی مربوط به سال ۱۳۸۳ است. تعداد مقالات نمایه شده در سال ۱۳۸۳ تنها ۲۵ مورد است. در طی سال‌های بعد نشریات دیگر کم کم به این مجموعه اضافه شد. در سال ۱۳۹۴، تعداد نشریات نمایه شده در پایگاه به ۱۹ مورد رسید و تعداد مقالات افزایش یافت. میانگین نرخ رشد مقالات در طی این سال‌ها برابر ۲۹/۱۲٪ است و بیشترین تعداد مقالات مربوط به سال ۱۳۹۴ با ۴۵۵ مورد است. لازم به ذکر است نشریات نمایه شده در این پایگاه، تنها بخشی از نشریاتی است که مقالات مربوط به مدیریت آموزشی را در ایران منتشر می‌کند. در نمودار شماره ۱، روند رشد تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام نشان داده شده است.

نمودار ۱: تعداد مقالات بر اساس سال‌های مورد بررسی

سؤال چهارم: پژوهشگران از چه روش‌های آماری در پژوهش‌های خود استفاده نموده‌اند؟

یکی از موارد مهم در انجام پژوهش‌ها روش‌های به کار رفته است. پس از ذخیره سازی چکیده پژوهش‌ها، یک از مواردی که مورد بررسی قرار گرفت، رویکرد روش‌شناسی مورد استفاده در پژوهش‌ها بود. ملاک تعیین روش پژوهش مقالات، نوع روشی بود که نویسنده مستقیماً به آن اشاره کرده بود. ۷۶٪ درصد مقالات به روش کمی تهیه شده است. روش‌های استفاده شده در این پژوهش‌ها مبتنی بر روش‌های توصیفی - پیمایشی، آزمایشی، شبه آزمایشی، علی مقایسه‌ای، پس‌رویدادی است. در سال‌های اخیر رویکرد صرفاً کمی به مسائل مطرح در مدیریت آموزشی تغییر کرده و تعداد پژوهش‌هایی که به روش‌های کیفی و آمیخته (کمی و کیفی) انجام شده است افزایش یافته؛ اما هنوز این پژوهش‌ها سهم کمی از پژوهش‌های این حوزه را به خود اختصاص داده است. درصد روش‌های به کار رفته در پژوهش‌ها در جدول شماره ۳ آورده شده است.

جدول ۳: رویکرد روش‌شناسی مقالات مدیریت آموزشی

ردیف	رویکرد پژوهشی	فراوانی	درصد
۱	کمی	۱۶۸۳	۷۶/۰۰
۲	کیفی	۱۹۶	۸/۸۵
۳	آمیخته	۱۲۸	۵/۸
۴	نظری / مروری	۲۰۶	۹/۳۰

سؤال پنجم: دامنه موضوعی مقالات کدام یک از سطوح مطرح در حوزه مدیریت آموزشی را پوشش می‌دهد؟

مدیریت آموزشی یک حیطه پژوهشی گسترده است که هسته مطالعات آنرا مسئله یادگیری تشکیل می‌دهد. طیف موضوعات مورد بررسی از مسائل خرد مانند یادگیری‌های فردی و کلاسی شروع می‌شود و تا مباحث مربوط به سیاستگذاری و برنامه‌ریزی در سطح کلان را در می‌گیرد (خلخال، ۱۳۹۴). علاوه بر سازمان‌های آموزشی مسائل آموزشی در سازمان‌های غیر آموزشی نیز موضوعات مطالعاتی این حوزه را تشکیل می‌دهد. این بخش مشخص می‌کند نویسندگان در مقالات خود بیشتر در چه سطحی به مسائل آموزشی پرداخته‌اند. پس از بررسی عنوان و چکیده مقالات نمایه شده در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام، مقالات در پنج سطح پژوهشی دسته‌بندی شدند این سطوح عبارتند از:

۱. سطح خرد: مسائل مربوط به یادگیری دانش‌آموزان و دانشجویان، فرآیندهای یادگیری، سبک‌های یادگیری و روش تدریس.

۲. سطح میانی: فعالیت‌های مدیریتی در سطح مدارس، گروه‌های آموزشی، دانشکده و دانشگاه، عوامل ستادی و پشتیبانی، نظارت و راهنمایی، امکانات و خدمات آموزشی

۳. سطح کلان: سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، ارتباط صنعت و دانشگاه، مسائل بین‌المللی

۴. سازمان‌های غیر آموزشی: آموزش‌های ضمن خدمت، چگونگی ارائه و پیامدهای آن، توسعه منابع انسانی در سازمان

۵. تئوریک/مروری: تحلیل و بررسی موضوعات آموزشی، رویکردهای نقادانه و نظریه‌پردازانه

بررسی مقالات در این بخش نشان می‌دهد، در ۶۰٪/۴۲ درصد پژوهش‌ها، پژوهشگران به بررسی مسائل در سطح میانی پرداخته‌اند. روابط معلم و دانش‌آموز، تأثیر عملکرد مدیران بر رفتار دانش‌آموزان و معلمان، عوامل مرتبط با کیفیت و خدمات آموزشی در مدارس و دانشگاه در این گروه دسته‌بندی می‌شوند. با توجه به گستردگی موضوعاتی که در این دسته قرار می‌گیرد، انتظار می‌رفت که پژوهش‌های این بخش بیشترین سهم پژوهش‌ها را به خود اختصاص دهد. کم‌ترین سهم پژوهش‌ها مربوط به بررسی مسائل آموزشی در سازمان‌های غیر آموزشی با ۷۴٪/۴ درصد است. سازمان‌هایی که توسط پژوهشگران مورد بررسی قرار گرفته‌است به چند سازمان خاص مانند ایران خودرو، صنایع پتروشیمی، ذوب آهن محدود می‌شود و تنوع سازمانی در این بخش بسیار کم است.

پژوهش‌های تئوریک و مروری در رتبه چهارم میزان فراوانی پژوهش‌ها قرار داشت. منظور از پژوهش‌های تئوریک الزاما پژوهش‌هایی نیست که پژوهشگر به ارائه یک نظریه جدید پرداخته باشد بلکه منظور پژوهش‌هایی است که در آن پژوهشگر در آن یک مدل و نظریه را بدون اینکه در بستر خاصی آزموده باشد مورد نقد و بررسی قرار داده است؛ ماهیت نقادانه این سری پژوهش‌ها، آن‌ها را از پژوهش‌های صرفا مروری جدا می‌کند. اما به هر حال از آنجایی که تعیین مرز دقیق بین این گونه پژوهش در مواردی سخت بود، مجموع هر دو نوع پژوهش در یک ردیف آورده شده‌است. جدول شماره ۴ سطح پژوهش‌های مدیریت آموزشی را نشان می‌دهد.

جدول ۴: سطح پژوهش‌های حوزه مدیریت آموزشی

ردیف	سطح پژوهش	فراوانی	درصد
۱	خرد	۷۶۲	۳۴/۴۲
۲	میانی	۹۴۳	۴۲/۶۰
۳	کلان	۱۹۸	۸/۹۴
۴	سازمان غیر آموزشی	۱۰۵	۴/۷۴
۵	تئوریک/مروری	۲۰۶	۹/۳۰
۶	مجموع	۲۲۱۴	۱۰۰٪

بحث و نتیجه گیری

کلید واژه مقالات مدیریت آموزشی که در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام نمایه شده بود، ابتدا به صورت تک تک وارد نرم افزار راور پریمپ شد و پس از تهیه ماتریس، جهت ورود به نرم افزار ووس ویور و نت دراو آماده شد. مسئله‌ای که در بررسی مقالات مشهود بود این که در بسیاری موارد پژوهشگران از واژه‌های مناسبی جهت توصیف پژوهش‌های خود در کلید واژه‌های مقاله استفاده ننموده بودند و در مواردی این کلید واژه‌ها برای نشان دادن محتوای مقالات کافی نبود اما با این حال کلید واژه‌هایی که نویسندگان به مقالات خود اختصاص داده بودند ملاک ارزیابی‌ها قرار گرفت. تعداد نشریات نمایه شده توسط این پایگاه در طی سال‌های مورد بررسی ۱۹ مورد و کل مقالات نمایه شده ۲۲۱۴ مورد است، قدیمی‌ترین نشریه نمایه شده، مربوط به سال ۱۳۸۳ و میانگین نرخ رشد مقالات ۲۹/۱۲٪ است. این تعداد مقاله، حدود یک سوم تعداد کل مقالات نمایه شده مدیریت آموزشی طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۵ است که از طریق پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، بانک اطلاعات نشریات کشور و مرکز تحقیقات علوم اسلامی نور، در دسترس است (ایزدیان، ۱۳۹۷).

نتایج بررسی نشان داد حوزه مدیریت آموزشی در ایران از ده خوشه موضوعی تشکیل شده است، واژه‌هایی که در این خوشه‌ها بیشترین پیوند را به خود اختصاص داده‌اند، عبارتند از دانشگاه، دانش آموز، برنامه درسی، آموزش عالی، خودکارآمدی، یادگیری، نگرش، اثربخشی، دانشجو و معلم. واژه مدیران، پیشرفت تحصیلی، مدارس، آموزش و فناوری نیز از مفاهیم پر تکرار در پژوهش‌ها هستند. تشکیل خوشه موضوعی آموزش عالی، دانشگاه و دانشجو در تحلیل مقالات مدیریت آموزشی، نشان می‌دهد تنیدگی موضوعی زیادی بین پژوهش‌های حوزه مدیریت آموزشی و مدیریت آموزش عالی در کشور وجود دارد و آموزش عالی یکی از بسترهای موضوعی اصلی در مطالعات پژوهشگران حوزه مدیریت آموزشی به حساب می‌آید. فراوانی تکرار واژه فناوری را می‌توان از نقاط قوت پژوهش‌های این حوزه و نشان از علاقه پژوهشگران به مسائل نوظهور در فرآیندهای آموزشی دانست. رسته مقدم (۱۳۹۶) با ترسیم نقشه تاریخی مدیریت آموزشی نشان داد تولیدات علمی این رشته در سطح جهانی در ذیل سه خوشه رهبری توزیعی، اثربخشی و عملکرد مدارس و مطالعات سنتز پژوهی تقسیم‌بندی می‌شود و داده کاوی متون نشان می‌دهد، مفاهیم خط‌مشی گذاری آموزشی، اداره امور، رهبری مدرسه و مدیریت آموزش بیشتر از سایر مفاهیم مورد توجه قرار گرفته‌اند. مقایسه یافته‌های دو پژوهش نشان می‌دهد توجه به موضوع رهبری در پژوهش‌های جهانی در مقایسه با پژوهش‌های داخلی بسیار پررنگ است تا جایی که این رشته در سطح بین‌المللی به عنوان مدیریت و رهبری آموزشی شناخته می‌شود و توجه به مسئله رهبری در نظام آموزشی، فراتر از اضافه کردن کلمه رهبری به حوزه مطالعاتی، به عنوان یک تغییر رویکرد به مسائل آموزشی به شمار می‌آید. نکته دیگری که در پژوهش‌های حوزه مدیریت و رهبری آموزشی در سطح بین‌المللی مشهود است حفظ مرز مطالعاتی این رشته با

حوزه مطالعاتی آموزش عالی است، به طوری که بستر اصلی مطالعات پژوهشگران را مدارس تشکیل می‌دهد. تکرار مفهوم خط‌مشی گذاری آموزشی در پژوهش‌های بین‌المللی را می‌توان به دلیل توجه پژوهشگران به مسائل کلان نظام آموزشی دانست، مسئله‌ای که در پژوهش‌های داخلی چندان مورد توجه قرار نگرفته است. از جمله مسائل دیگری که در سال‌های اخیر مورد توجه پژوهشگران بین‌المللی قرار گرفته است مباحث مربوط به زنان، جنسیت، عدالت اجتماعی و عدالت آموزشی است (اونس، ۲۰۰۷).

بررسی پژوهش‌های حوزه مدیریت آموزشی از بعد روش‌شناسی نشان می‌دهد نگاه کمی در پژوهش‌های این حوزه غالب است و حدود ۷۶٪ پژوهش‌ها به روش کمی انجام شده است. هرچند سهم پژوهش‌های کیفی و آمیخته در سال‌های اخیر بیشتر شده است اما به دلیل راحت‌تر بودن گردآوری و تحلیل داده‌ها نسبت به سایر شیوه‌ها، پژوهشگران ترجیح می‌دهند از روش‌های کمی استفاده کنند. پژوهش زین‌آبادی و قلوزی (۱۳۹۴) در بررسی مهارت‌های روش‌شناسی دانشجویان علوم انسانی نشان می‌دهد هرچند وضعیت دانشجویان در آشنایی با روش‌های پژوهشی کیفی و آمیخته نسبتاً مطلوب است اما این آشنای دلیلی بر مهارت استفاده از این روش‌ها در پژوهش‌های این حوزه نیست و همچنان بیشتر پژوهش‌ها به روش‌های کمی انجام می‌شود. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های صمدزاده (۱۳۹۲) همخوانی دارد. وی که دیدگاه اساتید دانشگاه آزاد را در مورد وضعیت مدیریت آموزشی ایران در یک مطالعه کیفی بررسی نمود، بیان می‌کند اساتید بر ضعیف بودن نقش تئوری در تحقیقات مدیریت آموزشی تأکید می‌کنند. تحقیقات مدیریت آموزشی در ایران بیشتر بر مبنای رویکرد کمی انجام می‌شود و دیدگاه پوزیتیویستی بر پژوهش‌ها حاکم است.

نتایج این پژوهش در مقایسه با پژوهشی که اونس (۲۰۰۸) در بررسی مطالعات مدیریت و رهبری آموزشی که موفق به دریافت جایزه دیویس بین سال‌های ۲۰۰۶-۱۹۷۹ شده‌اند، نشان می‌دهد میزان رویکرد پژوهش کمی نسبت به پژوهش‌های مدیریت آموزشی در ایران تقریباً نصف یعنی حدود ۴۱٪ است. میزان رویکرد کیفی ۲۴/۲٪، ۶/۹٪ به روش ترکیبی و ۲۷/۶٪ به روش غیر تجربی می‌باشد. همچنین هالینگر و چن (۲۰۱۴) در بررسی مقالات مدیریت آموزشی منتشر شده در نشریات هسته مدیریت و رهبری آموزشی در جهان بیان می‌کنند هرچند تا سال ۲۰۰۶ بیشتر پژوهش‌ها به روش کمی انجام گرفته است اما از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۲ روند رشد پژوهش‌های کیفی افزایش یافته است و در سال پایانی مورد بررسی تحقیقات کیفی با ۱۴۷ مورد از تحقیقات کمی با ۱۲۹ مورد پیشی گرفته است. نویسندگان این پژوهش در انتها بر این نکته تأکید می‌کنند که مطالعات کمی و کیفی در دستیابی به بلوغ دانش در حوزه علوم اجتماعی مکمل یکدیگر هستند و باید در انجام پژوهش‌ها به روش‌های مختلف از جمله روش‌های کمی، کیفی، آمیخته و غیر تجربی توازن وجود داشته باشد. در سؤال پایانی این پژوهش، سطح موضوع و رویکرد مقالات منتشر شده در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام در پنج سطح مورد بررسی قرار گرفت. سطح میانی یعنی موضوعاتی نظیر ویژگی‌های مدیران، معلمان و استادان، عوامل ستادی و پشتیبانی، نظارت و راهنمایی، ارزیابی امکانات و خدمات بیشترین حجم پژوهش‌ها یعنی ۴۲/۶۰٪ را به خود اختصاص داد. با توجه به تنوع موضوعی که در سطح میانی قرار می‌گیرد این نتیجه قابل انتظار بود. بررسی موضوعات در بخش کلان نشان می‌دهد موضوع مورد توجه پژوهشگران در این بخش بیشتر معطوف به ارتباط دانشگاه و صنعت، مدل‌های برنامه‌ریزی و مسائل آموزش عالی است و برخلاف پژوهش رسته مقدم (۱۳۹۶) که اشاره می‌کند در سطح بین‌المللی موضوع

سیاستگذاری آموزشی از مفاهیم پر تکرار و مورد توجه پژوهشگران است در ایران توجه به این گونه مسائل به ویژه در بخش آموزش و پرورش کم رنگ است. علی رغم این که بسیاری صاحب نظران این حوزه مانند بهرنگی (۱۳۹۱) تأکید می کنند بخشی از فعالیت مدیریت آموزشی معطوف به سازمان های غیر آموزشی است نتایج این پژوهش نشان می دهد سهم ناچیزی از پژوهش ها در ایران به پژوهش در سازمان های غیر آموزشی اختصاص دارد. تعداد محدود پژوهش های تئوریک و نظریه پردازانه که در بررسی پژوهش های این حوزه با آن مواجه شدیم دیدگاه محمودپور و همکاران (۱۳۹۱) که بیان می کند پژوهش های مدیریت آموزشی در ایران ماهیتاً تکرار پژوهش های خارجی، باز تولید اندیشه های دیگران و فاقد اصول نظریه پردازی است را تأیید می کند.

در مجموع می توان یافته های پژوهش حاضر را این گونه جمع بندی نمود که پژوهش های حوزه رهبری و مدیریت آموزشی انجام شده در ایران بیشتر مبتنی بر روش کمی است و نگاه سیستمی و جامع در پرداختن به موضوعات مطرح در این حوزه وجود ندارد. تولیدات این رشته برای این بتواند پاسخ گوی نیازهای جامعه و تحولات جهانی باشد، نیازمند برنامه ریزی دقیق و راهبردی در مدیریت و ارزیابی پژوهش ها است.

پیشنهادات پژوهش

بررسی پژوهش های داخلی نشان می دهد پژوهشگران ایرانی از واژه های یک دست و استاندارد جهت توصیف پژوهش های خود استفاده نمی کنند. این مسئله از سویی به دلیل عدم آگاهی پژوهشگران در اعتبار کلید واژه در نمایاندن محتوای علمی آثار پژوهشی است و از سوی دیگر به دلیل عدم دسترسی به فرهنگنامه ها، دایره المعارف ها و اصطلاحنامه هاست. بنابراین پیشنهاد می شود تدوین این مراجع در دستور کار متولیان قرار گیرد و جهت استفاده از مراجع اطلاع رسانی و آموزش های لازم لحاظ شود.

بررسی مقالات فارسی حاکی از آن است که پژوهشگران به صورت جزیره ای و گاهاً تکراری به موضوعات پرداخته اند و این مقالات منجر به انباشت دانش در حوزه خاص نگردیده است. به همین دلیل پیشنهاد می شود بر اساس چشم انداز جهانی و نیازهای بومی اولویت های پژوهشی تعیین گردد و در اختیار پژوهشگران قرار گیرد. با توجه به ماهیت انسانی رشته مدیریت و رهبری آموزشی پیشنهاد می شود، پژوهشگران نگاه خود را به مسائل مطرح در این رشته از پژوهش های صرفاً کمی به پژوهش های کیفی و آمیخته تغییر دهند.

بررسی فصلنامه هایی که در حوزه مدیریت آموزشی به انتشار مقاله می پردازند و جزء نشریات معتبر شناخته می شوند، به نسبت نیاز پژوهشی کشور چندان نیست و بیشتر این فصلنامه ها نیز به صورت دوره ای تنها دو بار در سال منتشر می گردند که این باعث می شود تولیدات علمی مدت زیادی در صف داوری و انتشار بمانند و پژوهشگران به دلایل مختلف از جمله کسب امتیاز آثار علمی خود را در همایش هایی ارائه کنند که در بعضی از موارد توسط پایگاه های علمی معتبر نمایه نمی شود، به این ترتیب برخی از آثار نو و ارزشمند از دسترس عموم و استفاده سایرین خارج می گردد. بنابراین پیشنهاد می شود حمایت های لازم جهت افزایش تعداد نشریات معتبر صورت گیرد و تا حد ممکن فرآیندهای داوری، چاپ و نشر مقالات سریع تر صورت گیرد.

فهرست منابع

- احمدی، حمید، سلیمی، علی، زنگی‌شاه، الهه. (۱۳۹۲). علم‌سنجی، خوشه‌بندی و نقشه دانش تولیدات علمی ادبیات تطبیقی در ایران، کاوش نامه ادبیات تطبیقی (مطالعات تطبیقی عربی-فارسی)، سال سوم، شماره ۱۱، صص ۱-۲۸.
- احمدی، حمید، کوبی، مرتضی. (۱۳۹۳). مطالعه‌ای پیرامون پیوند و مرز میان مدیریت اطلاعات و مدیریت دانش بر اساس انتشارات داخلی نویسندگان ایرانی، فصلنامه پردازش و مدیریت اطلاعات. دوره ۳۰، شماره ۳، صص ۶۴۷-۶۷۶.
- ایزدیان، زینب. (۱۳۹۷). تدوین نقشه جامع مدیریت آموزشی ایران. پایان نامه دکتری دانشکده مدیریت دانشگاه خوارزمی.
- بهرنگی، محمد رضا. (۱۳۹۱). مدیریت آموزشی و آموزشگاهی: کاربرد نظریه‌های مدیریت در برنامه‌ریزی و نظارت. تهران: نشر کمال تربیت.
- توکل‌زاده راوری، محمد. (۱۳۹۳). راور ماتریس: نرم‌افزار ایجاد ماتریس هم‌رخدادی (نسخه رایگان دوم). یزد: دانشگاه یزد.
- توکل‌زاده راوری، محمد، دهقانی، فاطمه، نجابتیان، سهیلی. (۱۳۹۴). تحلیل محتوای مقالات فارسی نشریات علمی ایران در زمینه ازدواج و طلاق. فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده. ۱۰ (۳۲)، ۷-۲۸.
- خلخالی، علی. (۱۳۹۴). مدیریت آموزشی تعمیم‌یافته (بازخوانی و بازسازی نقش رشته). تنکابن: مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن.
- رحیمی، سکینه. (۱۳۹۰). ارزیابی کیفیت پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه تربیت معلم. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تربیت معلم.
- رسته‌مقدم، آرش. (۱۳۹۶). نگاشت نقشه علم مدیریت آموزشی در سطح جهان بر اساس انتشارات وب او ساینس و تبیین آن از دیدگاه خبرگان. پایان نامه دکتری دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی.
- رسته‌مقدم، آرش، عباس‌پور، عباس، جلالی دیزجی، علی. (۱۳۹۵). تأملی بر میراث جهانی رشته مدیریت آموزشی. فصلنامه مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی. دوره ۹، شماره ۱۶، صص ۸۴-۵۱.
- زین‌آبادی، حسن رضا، قلوژی، مهنوش. (۱۳۹۴). تأملی بر مهارت‌های روش‌شناسی پژوهش در دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌های علوم انسانی: یافته‌های یک مطالعه آمیخته. دو فصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی. سال سوم، شماره ۶، صص ۵۲-۲۹.
- سن گوپتا، آی. آن. (۱۳۷۲). مروری بر کتاب‌سنجی، اطلاع‌سنجی، علم‌سنجی و کتابخانه‌سنجی. ترجمه مهرداد و زیرپور کشمیری (گزارش). اطلاع‌رسانی، شماره ۱۰ (۲-۳). تابستان و پاییز: ۳۸-۵۸.
- صمدزاده، حبیب. (۱۳۹۲). بررسی وضعیت مدیریت آموزشی در ایران از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، مطالعه کیفی. فصلنامه مدیریت بر آموزش سازمانها. سال دوم، شماره ۲، صص ۱۰۴-۷۱.
- عابد جعفری، حسن؛ حسین‌زاده، امیر. (۱۳۹۱). ترسیم نقشه علم اخلاق مدیریت و سازمان، فصلنامه روش‌شناسی علوم انسانی. س ۱۸، ش ۷۰.
- عباس‌پور، عباس. (۱۳۹۲). از سپهر نظریه تا حوضیض عمل در مدیریت آموزشی در جستجوی ترسیم سیمای مدیریت در نظام آموزش و پرورش ایران. فصلنامه آموزش در علوم انتظامی. سال اول، شماره دوم.

عصاره، فریده، احمدی، حمید، حیدری، غلامرضا، حسینی بهشتی، ملوک السادات. (۱۳۹۶). ترسیم و تحلیل شبکه مفهومی ساختار دانش حوزه علم سنجی ایران. فصلنامه مطالعات کتابداری و علم اطلاعات. دوره ۲۴. شماره ۲۱. صص. ۲۰-۱.

عصاره، فریده، سهیلی، فرامرز، منصوری، علی. (۱۳۹۴). علم سنجی و دیداری سازی اطلاعات. اصفهان: انتشارات دانشگاه اصفهان

محمودپور، بختیار، رحیمیان، حمید، عباس پور، عباس، دلاور، علی. (۱۳۹۱). بازشناسی چالش‌های فراروی تجاری سازی پژوهش‌های مدیریت آموزشی با ارائه نظریه زمینه‌ای. فصلنامه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، سال سوم. شماره ۳. صص ۲۶-۱.

ناصری جزه، محمود، طباطبائی، حبیب الله و فاتح راد، مهدی. (۱۳۹۱). علم سنجی و خوشه‌بندی دانش مدیریت فناوری در ایران با هدف ارزیابی این دانش و مقایسه آن با وضعیت جهانی. دومین کنفرانس بین المللی و ششمین کنفرانس ملی مدیریت فناوری.

نظرزاده زارع، محسن، جمالی، احسان، آرتین، محمدعلی، اسکورچی، رامتین، نصیری فیروز، علیرضا. (۱۳۹۳). مقایسه تولیدات علمی ایران با کشورهای رقیب در حوزه کشورهای خاورمیانه در حوزه تعلیم و تربیت. فصلنامه علم سنجی کاسپین. شماره ۲. صص ۳۱-۲۲.

نوه ابراهیم، عبدالرحیم، ریاحی نیا، نصرت. (۱۳۹۰). تحلیل استنادی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تربیت معلم در ده سال اخیر. مطالعات کتابداری و علم اطلاعات. شماره ۸. صص ۴۸-۲۷.

هوی، ویزک و میسکل، سیسیل. ج. (۱۳۸۰). تئوری، تحقیق و عمل در مدیریت آموزشی. ترجمه میرمحمد سید عباس زاده، ارومیه: دانشگاه ارومیه.

Boyack, K., R. Klavans, and K. Borner. 2005. Mapping the backbone of science. *Scientometrics*. 64 (3): 351-374.

Cahlik, T. (2000). Comparison of the maps of science. *Scientometrics*, 49(3), 373-387.

Campbell, R.F. (1979), A critique of the educational administration quarterly, Educational.

Ding, Y., Chowdhury, G. G., & Foo, S. (2001). Bibliometric cartography of information retrieval research by using co-word analysis. *Information processing & management*, 37(6), 817-842.

Drucker, P, Post-Capitalist Society. New York: Harper Collins. Nonaka, I kujiro. 1994. A Dynamic Theory of Organizational Knowledge Creation. *Organization Science*, vol. 5, no.1,1993, 14-37.

Erickson, D.A. (1979). Research on educational administration: the state-of-the-art, *Educational Researcher*, Vol. 8 No. 3, pp. 9-14.

Hallinger, P. (2013), A conceptual framework for systematic reviews of research in educational leadership and management. *Journal of Educational Administration*. Vol. 51 No. 2, 2013, pp. 126-149.

Hallinger, P., & Chen, J. (2014). Review of research in educational leadership and management in Asia: A comparative analysis of research topics and methods, 1995-2012. *Educational Management, Administration and Leadership*

Hallinger.P. (2013). Reviewing Reviews of Research in Educational Leadership. *Educational Administration Quarterly*. Vol 50, Issue 4,2014.

He, Qin. 1999 "Knowledge Discovery Through Co-Word Analysis". *Library Trends*. 48(1): 133-59

Hoyle, J.R. (1991). *Point- counterpoint: educational administration has a knowledge base*. Record, 21-27. in contexts. *Journal of Informetrics*, 5(3), 469-475.

- Konur, O. (2012). The evaluation of the global research on the education: A scientometric approach. *Procedia Socioail and Behavioral Sciences* 47 (2012) 1363-1367.
- Leydesdorff, L., & Welbers, K. (2011). The semantic mapping of words and cowords
- McCarthy, M. (1999). *Evaluation of educational leadership preparation programs*. New York: Longman.
- Neff, M. W., and E. A. Corley. 2009. 35 Years and 160,000 Articles: A Bibliometric Exploration of the Evolution of Ecology. *Scientometrics* 80 (3): 657-682.
- Owens, Michael A. (2009). The William J. Davis Award: An Analysis of from 1980 to 2007. *Educational Administration Quarterly*. V45. N3.P 474-479.
- Papalewis, R. (2004). *Practice of theory to theory of practice: the prime directive*. The Yearbook of the National Council of Professor of educational administration. Lancaster: economic Publishing Co., Inc.
- Rip, A., & Courtial, J. P. (1984). Co-word maps of biotechnology: An example of cognitive scientometrics. *Scientometrics*, 6(6), 381-400.
- Shakeshaft, C. (1988). *Women in educational administration: Implications for training*. Berkeley, CA: McCutchan Publishers
- Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2009). VOSviewer: A computer program for bibliometric mapping
- Walker, A. and Dimmock, C. (2002). Moving school leadership beyond its narrow boundaries: developing a cross-cultural approach, in Leithwood, K. and Hallinger, P. (Eds), *Second International Handbook of Educational Leadership and Administration*, Kluwer, Dordrecht, pp. 67-204.
- West, P.T., Piper, D., Achilles, C.M & Manley, C.A. (1998). *The 4th decade of NCPEA: 1977-1986. National Council of Professors of Educational administration*: University of North Dakota Press.
- Willower, D.J. Culberston, J.A. (1964). *The professorship in educational administration*. Columbus: Pennsylvania State University Park, Penn

COPYRIGHTS

© 2019 by the authors. Licensee SCU, Ahvaz, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)